

Poročilo o temeljnih pravicah 2019

Mnenja agencije FRA

Leta 2018 je bil na področju varstva temeljnih pravic dosežen napredek, opazno pa je bilo tudi nazadovanje. Poročilo agencije FRA o temeljnih pravicah 2019 zajema pregled razvoja glavnih dogodkov na tem področju ter opredeljuje dosežke in področja, ki so še vedno zaskrbljujoča. Predstavlja mnenja agencije FRA o glavnih dogodkih na tematskih področjih, ki jih zajema, in povzema dokaze za ta mnenja. Pri tem zagotavlja jedrnat, vendar informativen pregled glavnih izzivov na področju temeljnih pravic, s katerimi se spopadajo EU in njene države članice.

Vsebina

	1	Izvajanje ciljev trajnostnega razvoja v EU: vprašanje človekovih in temeljnih pravic	2
	2	Listina EU o temeljnih pravicah in njena uporaba v državah članicah	5
	3	Enakost in nediskriminacija	6
	4	Razizem, ksenofobija in s tem povezana nestrpnost	9
	5	Vključevanje Romov	11
	6	Azil, vizumi, migracije, meje in vključevanje	13
	7	Informacijska družba, zasebnost in varstvo podatkov	15
	8	Otrokove pravice	17
	9	Dostop do pravnega varstva, vključno s pravicami žrtev kaznivih dejanj	19
	10	Napredek pri izvajanju Konvencije o pravicah invalidov	21

1 Izvajanje ciljev trajnostnega razvoja v EU: vprašanje človekovih in temeljnih pravic

To poglavje vsebuje obravnavo medsebojne povezanosti okvira človekovih in temeljnih pravic ter ciljev trajnostnega razvoja globalne agende za trajnostni razvoj do leta 2030 v okviru notranjih politik držav članic in EU. Osredotoča se na cilja trajnostnega razvoja, povezana z zmanjšanjem neenakosti (cilj trajnostnega razvoja 10) ter spodbujanjem miru, pravičnosti in močnih institucij (cilj trajnostnega razvoja 16). V tem poglavju je poudarjen pomen zbiranja razčlenjenih podatkov o težko dosegljivih skupinah prebivalstva pri razvoju ciljno usmerjenih, na dokazih temelječih politik, ki so skladne s pravicami in pomagajo opolnomočiti vse, zlasti tiste, ki so v največji nevarnosti, da bi se jih prezrlo. To poglavje vsebuje tudi pregled, kako EU in njene države članice izpolnjujejo svojo zavezo, da bodo v trajnostni razvoj vključile na pravicah temelječ pristop, obravnavo orodij za usklajevanje politik in finančnih instrumentov, ki lahko prispevajo k spodbujanju izvajanja ciljev trajnostnega razvoja ob polnem spoštovanju temeljnih pravic, v njem pa je tudi poudarjen pomen nacionalnih institucij za človekove pravice, organov za enakost in institucij varuhov človekovih pravic ter lokalnih oblasti, poslovnih skupnosti in civilne družbe pri vključevanju vidika človekovih pravic v cilje trajnostnega razvoja.

Cilji trajnostnega razvoja ter človekove in temeljne pravice se dopolnjujejo, kar zadeva njihov skupni temeljni cilj spodbujanja dobrega počutja vseh ljudi. Medtem ko ti cilji sestavljajo konkretno in ciljno usmerjeno svetovno politično agendo za usmerjanje ukrepov držav in drugih akterjev, vključno z EU, človekove in temeljne pravice tvorijo obsežen normativni okvir, ki določa pravne obveznosti in odgovornost. Cilji trajnostnega razvoja temeljijo na človekovih in temeljnih pravicah in jih skušajo uresničiti. Hkrati je na pravicah temelječ pristop k ciljem trajnostnega razvoja najboljši za spodbujanje izvajanja razvojnih ciljev.

Vidik temeljnih pravic se neposredno ali posredno upošteva pri vseh ciljnih trajnostnega razvoja in vsi cilji so med seboj povezani. Pri tem pa je pri nekaterih ciljnih vidik pravic bolj v ospredju kot pri drugih – na primer pri cilju trajnostnega razvoja 10 o zmanjšanju neenakosti in cilju trajnostnega razvoja 16 o spodbujanju miru, pravičnosti in močnih institucij. V zvezi s tem izvajanje in merjenje ciljev trajnostnega razvoja 10 in 16 pomeni tudi izvajanje in merjenje človekovih in temeljnih pravic, zapisanih v mednarodnih instrumentih o človekovih pravicah in Listini EU o temeljnih pravicah, kot so pravica do človekovega dostojanstva, prepoved diskriminacije, enakost pred zakonom, enakost spolov, pravica do življenja in do osebne celovitosti, pravica

do socialne varnosti in socialne pomoči ali pravice, povezane z dostopom do sodnega varstva.

Podatki Eurostata, ki vključujejo podatke agencije FRA o nasilju nad ženskami, dopolnjujejo pa jih dodatni podatki o težko dosegljivih skupinah prebivalstva, kot so etnične ali verske manjšine, priseljenci ali osebe LGTBI, ki jih je zbrala in analizirala agencija FRA, so pokazali, da je treba povečati prizadevanja za doseganje polnega izvajanja ciljev trajnostnega razvoja. Neenakost, zlasti dohodkovna neenakost, se je v zadnjih letih povečala. Čeprav se zdi, da se je ta trend nedavno ustavil, je splošno povečanje dohodkovne neenakosti privedlo do večplastnih izzivov v zvezi z enakopravnim uživanjem temeljnih pravic, s katerimi se zlasti srečujejo prikrajšane skupine prebivalstva. Hkrati se z diskriminacijo in nadlegovanjem, pa tudi nasiljem iz diskriminatornih razlogov ter nasiljem nad ženskami že srečuje velik del prebivalstva v EU. Kažejo pa so se tudi novi izzivi v zvezi s spoštovanjem načela pravne države.

Da bi se EU in države članice odzvale na sedanje razmere in dosegle cilje trajnostnega razvoja v skladu z obveznostmi v zvezi s temeljnimi pravicami, imajo na voljo nekatera orodja, kot so stroga protidiskriminacijska zakonodaja in različne sektorске politike. Vendar splošna strategija EU za celovit, na pravicah temelječ trajnostni razvoj, kot je

tista, ki jo je predlagala večdeležniška platforma EU za izvajanje ciljev trajnostnega razvoja za obdobje po letu 2020, še ni bila uradno predložena. V zvezi s tem je Evropska komisija v začetku leta 2019 objavila dokument za razpravo, v katerem je z namenom začetka razprave predstavila tri možne scenarije za tako strategijo. Svet EU je na podlagi tega dokumenta aprila 2019 sprejel sklepe z naslovom „Za vse bolj trajnostno Unijo“.

Učinkoviti mehanizmi za spremljanje in usklajevanje politike, kot je evropski semester, imajo lahko prav tako pomembno vlogo pri izvajanju ciljev trajnostnega razvoja, pri čemer temeljijo na podatkih iz pregleda stanja na področju pravosodja v EU in pregleda socialnih kazalnikov. Pri tem je treba opomniti, da se doslej v priporočilih za posamezne države, sprejetih v okviru evropskega semestra, agenda ciljev trajnostnega razvoja ali ustrezne zahteve glede temeljnih pravic niso ustrezno upoštevale.

Drugo pomembno orodje je uporaba skladov EU. Nedavni predlogi Evropske komisije povezujejo prihodnje financiranje EU v okviru novega večletnega finančnega okvira (proračun EU) za obdobje 2021-2027 s pogoji v zvezi s pravicami („omogočitveni pogoji“), kot sta spoštovanje in izvajanje Listine EU o temeljnih pravicah. Poleg tega je Komisija predlagala možnosti za zaščito proračuna Unije v primeru splošnih pomanjkljivosti v zvezi z načelom pravne države v državah članicah.

Za spoštovanje in spodbujanje temeljnih pravic ob hkratnem spodbujanju ciljev trajnostnega razvoja in krovne zaveze, da ne bi smel biti nihče prezrt, so potrebni strokovno znanje ter ustrezni in razčlenjeni podatki. Taki podatki pa niso vedno na voljo oziroma se ne upoštevajo vedno, niti če so na voljo.

Na nacionalni ravni bi izvajanju ciljev trajnostnega razvoja na podlagi pravic koristilo bolj strukturirano in sistematično sodelovanje nacionalnih institucij za človekove pravice, organov za enakost in institucij varuhov človekovih pravic, lokalnih uprav, socialnih partnerjev, podjetij in civilne družbe pri usklajevanju ciljev trajnostnega razvoja in mehanizmov spremljanja, pa tudi v nadzornih odborih skladov EU. Tako sodelovanje bi prispevalo tudi h krepitvi institucij in s tem k spodbujanju izvajanja cilja trajnostnega razvoja o miru, pravičnosti in močnih institucijah (cilj trajnostnega razvoja 16).

Poleg tega je morebitni prispevek nacionalnih institucij za človekove pravice, organov za enakost in institucij varuhov človekovih pravic k zbiranju in analizi podatkov, povezanih s cilji trajnostnega razvoja in temeljnimi pravicami, za težko dosegljive skupine prebivalstva še vedno večinoma neizkoriščen. V sodelovanju z nacionalnimi statističnimi organi in na podlagi svojega vsakodnevnega dela, pa tudi

strokovnega znanja in tehnične pomoči agencije FRA na tem področju, bi bil lahko njihov prispevek na tem področju bistven.

Mnenje agencije FRA 1.1

Institucije EU bi morale zagotoviti, da vsaka prihodnja strategija EU za trajnostno rast po potrebi izraža vse cilje trajnostnega razvoja in cilje, določene v globalni agendi za trajnostni razvoj do leta 2030, vključno s ciljem trajnostnega razvoja o zmanjšanju neenakosti (cilj trajnostnega razvoja 10) in ciljem trajnostnega razvoja o spodbujanju miru, pravičnosti in močnih institucij (cilj trajnostnega razvoja 16). Taka strategija bi morala spodbujati vključevanje ciljev trajnostnega razvoja in njihovo izvajanje ob upoštevanju tesnih povezav med vsemi 17 cilji trajnostnega razvoja in temeljnimi pravicami, kakor so zapisane v Listini EU o temeljnih pravicah. Države članice EU bi morale uporabiti podoben pristop pri oblikovanju ali reviziji svojih strategij ali akcijskih načrtov za trajnostni razvoj.

Mnenje agencije FRA 1.2

V političnem ciklu evropskega semestra EU, zlasti oceni Evropske komisije in podanih priporočilih za posamezne države, bi se morali upoštevati globalna agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 in njeni cilji trajnostnega razvoja, pa tudi ustrezne obveznosti v zvezi s človekovimi in temeljnimi pravicami iz Listine EU o temeljnih pravicah in mednarodne zakonodaje o človekovih pravicah. V zvezi s tem bi se lahko na primer v premisleke v priporočilih za posamezne države vključili povezave med njimi in izvajanje konkretnih ciljev trajnostnega razvoja ter spoštovanje določb Listine EU.

Mnenje agencije FRA 1.3

Države članice bi morale v izvajanje ciljev trajnostnega razvoja vključiti vse ravni civilne družbe v vseh njenih oblikah. V zvezi s tem bi lahko kot zgled proučile model večdeležniške platforme na visoki ravni o izvajanju ciljev trajnostnega razvoja, ki jo je vzpostavila Evropska komisija. Poleg tega bi lahko razmislile o povabilu organizacij civilne družbe k aktivni udeležbi v dejavnostih izvajanja in spremljanja ciljev trajnostnega razvoja, pa tudi sprejetju ukrepov za njihovo opolnomočenje prek usposabljanja in financiranja na podlagi konkretnega časovnega načrta za njihovo izvajanje.

Mnenje agencije FRA 1.4

Zakonodajalec EU bi moral sprejeti nov omogočitveni pogoj za učinkovito uporabo in izvajanje Listine EU o temeljnih pravicah, kakor je določeno v uredbi o skupnih določbah, ki jo je Evropska komisija predlagala za naslednji večletni finančni okvir za obdobje 2021–2027. Tako okrepljeno pogojevanje bi delovalo kot dodatna spodbuda za uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja na podlagi pravic. Institucije EU bi morale nadaljevati razpravo in si prizadevati za zaščito proračuna Unije v primeru splošnih pomanjkljivosti v zvezi z načelom pravne države v državah članicah, s čimer bi se spodbujalo nadaljnje uresničevanje cilja trajnostnega razvoja o miru, pravičnosti in močnih institucijah (cilja trajnostnega razvoja 16).

Mnenje agencije FRA 1.5

Države članice EU bi morale zagotoviti aktivno in dejansko udeležbo nacionalnih institucij za človekove pravice, organov za enakost ali institucij varuhov človekovih pravic v nadzornih odborih programov, ki jih financira EU, ter mehanizmih za spremljanje in usklajevanje izvajanja ciljev trajnostnega razvoja. Kot je agencija FRA že večkrat poudarila, bi jim morale države članice v zvezi s tem zagotoviti zadostna sredstva in pomoč, da bi razvile svojo zmogljivost za izvajanje teh nalog.

Mnenje agencije FRA 1.6

Institucije in države članice EU bi morale razmisliti o uporabi vseh razpoložljivih statističnih podatkov in drugih razpoložljivih dokazov o diskriminaciji in nasilju ali nadlegovanju zaradi pristranskosti, pa tudi podatkov o nasilju nad ženskami, da bi dopolnile svoje poročanje o ustreznih kazalnikih ciljev trajnostnega razvoja, vključno s podatki in dokazi, ki jih je zagotovila agencija FRA. Da bi se spoštovalo načelo neprezrtja, bi morale države članice zbirati in razčleniti podatke, pomembne za izvajanje ciljev trajnostnega razvoja, zlasti v zvezi z ranljivimi in težko dosegljivimi skupinami prebivalstva. Pri tem bi morale uporabiti podatke agencije FRA, da bi ugotovile, ali lahko ti podatki prispevajo k njihovemu nacionalnemu poročanju in spremljanju ter ali se lahko z njimi zagotovi njuna razčlenitev. Poleg tega bi morale države članice spodbujati sodelovanje nacionalnih statističnih organov z nacionalnimi institucijami za človekove pravice, organi za enakost ali institucijami varuhov človekovih pravic. Države članice bi morale razmisliti o uporabi strokovne tehnične pomoči in smernic agencije FRA na tem področju.

2 Listina EU o temeljnih pravicah in njena uporaba v državah članicah

Leta 2018 je Listina Evropske unije o temeljnih pravicah kot pravno zavezujoč predpis EU o pravicah veljala že deveto leto. Listina dopolnjuje nacionalne ustave in mednarodne instrumente o človekovih pravicah, zlasti Evropsko konvencijo o človekovih pravicah (EKČP). Kot v prejšnjih letih sta bili vloga Listine in njena uporaba na nacionalni ravni neenotni. Nacionalna sodišča so Listino uporabljala, vendar so se pogosto nanjo sklicevala površno. Kljub temu je iz različnih sodnih odločb razvidno, da lahko Listina prinese dodano vrednost in prispeva k spremembam. Listina se je uporabila tudi v ocenah učinka in postopkih zakonskega nadzora v več državah članicah, vendar njena uporaba ni bila sistematična in je bila prej izjema kot pravilo. Poleg tega se je zdelo, da so vladne politike, katerih namen je spodbujati uporabo Listine, še vedno zelo redke izjeme, čeprav člen 51 Listine države zavezuje, da proaktivno „spodbujajo“ uporabo njenih določb. Deseta obletnica Listine leta 2019 je priložnost za ustvarjanje novega političnega zagona pri razvoju potenciala Listine.

Listina EU o temeljnih pravicah je začela veljati šele pred devetimi leti. Države članice EU morajo spoštovati pravice iz Listine in „spodbuja[ti] njihovo uporabo v skladu s svojimi pristojnostmi“ (člen 51 Listine). Vendar razpoložljivi dokazi in posvetovanja agencije FRA kažejo, da niso vzpostavljene nacionalne politike, ki bi spodbujale ozaveščenost o Listini in njeno izvajanje. Delavci v pravni stroki – vključno s tistimi v nacionalnih upravah, sodstvu in nacionalnih parlamentih – imajo osrednjo vlogo pri izvajanju Listine. Medtem ko se Listina uporablja v sodstvu, se zdi, da je v drugih vejah oblasti manj poznana. Agencija FRA je na podlagi dokazov, zbranih v tem poročilu, in v skladu svojim Mnenjem 4/2018 z naslovom *Challenges and opportunities for the implementation of the Charter of Fundamental Rights* oblikovala naslednja mnenja.

Mnenje agencije FRA 2.1

Države članice EU bi morale uvesti pobude in politike, namenjene spodbujanju ozaveščenosti o Listini in njenega izvajanja na nacionalni ravni, da ima lahko Listina pomembno vlogo vedno, kadar se uporablja. Take pobude in politike bi morale temeljiti na dokazih, in sicer bi morale v najboljšem primeru izhajati iz rednih ocen uporabe Listine in ozaveščenosti o njej na nacionalni ravni.

Natančneje, države članice bi morale zagotoviti, da se ciljno usmerjeni in na potrebah temelječi moduli usposabljanja o Listini in njeni uporabi redno ponujajo nacionalnim sodnikom in drugim delavcem v pravni stroki tako, da se zadosti povpraševanju in zagotovi povečana uporaba Listine.

Mnenje agencije FRA 2.2

Države članice bi si morale prizadevati za spremljanje dejanske uporabe Listine v nacionalni sodni praksi ter zakonodajnih in regulativnih postopkih, da bi se opredelile pomanjkljivosti in konkretne potrebe glede boljšega izvajanja Listine na nacionalni ravni. Države članice EU bi morale na primer pregledati svoja nacionalna postopkovna pravila o pravnem pregledu in ocenah učinka zakonov z vidika Listine. Taki postopki bi se morali izrecno sklicevati na Listino, tako kot se sklicujejo na nacionalne instrumente za človekove pravice, s čimer bi se zmanjšalo tveganje, da se Listina prezre.

3 Enakost in nediskriminacija

Leta 2018 je bil napredek v zvezi s pravnimi instrumenti EU in instrumenti politike za spodbujanje enakosti in nediskriminacije neenoten. Čeprav Svet Evropske unije po desetih letih pogajanj še vedno ni sprejel predlagane direktive o enakem obravnavanju, je Evropska komisija v okviru novega večletnega finančnega okvira EU predlagala finančne instrumente, ki podpirajo protidiskriminacijske politike na ravni EU in nacionalni ravni. Komisija je izdala tudi priporočilo o standardih za organe za enakost, ki zagotavljajo koristne smernice o krepitvi zaščite pred diskriminacijo. EU je še naprej sodelovala z državami članicami, da bi podprla njihova prizadevanja za spodbujanje enakosti lezbijk, gejev, biseksualnih, transspolnih in interspolnih oseb (LGBTI), več držav članic pa je na tem področju sprejelo pravne in politične ukrepe. Prepovedi nošenja verskih oblačil in simbolov so še naprej sprožale polemike. Medtem so EU in države članice sprejele različne ukrepe za okrepitev zbiranja in uporabe podatkov o enakosti, s številnimi študijami in raziskavami, objavljenimi leta 2018, pa so se zagotovili dokazi o obsegu in oblikah diskriminacije, ki jih ljudje doživljajo v EU.

Veljavni pravni okvir EU zagotavlja celovito zaščito pred diskriminacijo na podlagi spola in rase ali narodnosti na ključnih področjih življenja. Zaščita pred diskriminacijo na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti je trenutno zagotovljena le pri zaposlovanju in delu. Svet Evropske unije do konca leta 2018, po desetih letih pogajanj, še vedno ni sprejel direktive o enakem obravnavanju, s katero bi se ta zaščita razširila na področja izobraževanja, socialne zaščite ter dostopa do blaga in storitev in oskrbe z njimi, vključno s stanovanji. To pomeni, da pravo EU posameznika, ki se srečuje z diskriminacijo, ščiti na primer na področju stanovanj v primeru diskriminacije na podlagi rase ali narodnosti, ne pa tudi v primeru diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti ali drugih razlogov. Posledica tega je umetna hierarhija razlogov znotraj EU, pri čemer so nekateri bolj zaščiteni kot drugi.

Člen 21 Listine EU o temeljnih pravicah prepoveduje vsakršno diskriminacijo na podlagi spola, rase, barve kože, narodnosti ali socialnega porekla, genetskih značilnosti, jezika, vere ali prepričanja, političnega ali drugega mnenja, pripadnosti narodnostni manjšini, premoženja, rojstva, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Člen 19 Pogodbe o delovanju Evropske unije vsebuje mnenje, da lahko Svet po posebnem zakonodajnem postopku in po odobritvi Evropskega parlamenta soglasno sprejme ustrezne ukrepe za boj proti diskriminaciji na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.

Mnenje agencije FRA 3.1

Glede na prepričljive dokaze o diskriminaciji iz različnih razlogov na področjih, kot so izobraževanje, socialna zaščita ter dostop do blaga in storitev, vključno s stanovanji, bi moral zakonodajalec EU okrepiti prizadevanja za sprejetje direktive o enakem obravnavanju. S tem bi se zagotovilo, da zakonodaja EU ponuja celovito zaščito pred diskriminacijo na ključnih področjih življenja, tudi na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti.

Raziskave agencije FRA in različne nacionalne študije, objavljene leta 2018, so potrdile, da se ljudje po vsej Evropi še vedno vsakodnevno srečujejo z diskriminacijo in neenakostmi iz različnih razlogov. Te ugotovitve tudi dosledno kažejo, da ljudje, ki so žrtve diskriminacije, take dogodke redko prijavijo. Najpogostejši razlog za to je prepričanje žrtev, da se nič ne bo spremenilo.

Glede na te dokaze je treba opozoriti, da direktiva o rasni enakosti in direktiva o enakosti pri zaposlovanju v določbah o pozitivnih ukrepih določata, da za zagotovitev popolne enakosti v praksi načelo enakega obravnavanja ne preprečuje državam članicam, da bi ohranile ali sprejele posebne ukrepe, katerih cilj je preprečevati ali kompenzirati za prikrajšanost, povezano s katerim od razlogov za zaščito.

Z direktivo o rasni enakosti in direktivami na področju enakosti spolov so vzpostavljeni tudi organi za spodbujanje enakega obravnavanja. Njihova naloga

je zagotavljanje pomoči žrtvam diskriminacije, izvajanje raziskav o diskriminaciji in oblikovanje priporočil o tem, kako obravnavati diskriminacijo. Organe za enakost so ustanovile vse države članice EU. Vendar so bili v več poročilih Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) in Odbora za odpravo rasne diskriminacije (CERD) za posamezne države, objavljenih leta 2018, izraženi pomisleki glede učinkovitosti, neodvisnosti in ustreznosti človeških, finančnih in tehničnih virov organov za enakost, ki se spremljajo.

Priporočilo Evropske komisije o standardih za organe za enakost in revidirano splošno politično priporočilo Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti št. 2 zagotavljata celovite smernice o tem, kako se lahko okrepijo pristojnosti, strukture in sredstva organov za enakost, da bi se povečala njihova učinkovitost.

Mnenje agencije FRA 3.2

Države članice EU bi morale zagotoviti, da lahko organi za enakost učinkovito in neodvisno izpolnjujejo naloge, ki so jim dodeljene v skladu z zakonodajo EU o nediskriminaciji. To pomeni, da je treba organom za enakost zagotoviti dovolj človeških, finančnih in tehničnih virov. Pri tem bi morale države članice ustrezno upoštevati priporočilo Evropske komisije o standardih za organe za enakost in revidirano splošno politično priporočilo Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti št. 2.

Mnenje agencije FRA 3.3

Države članice EU bi morale v skladu z načelom enakega obravnavanja in direktivami EU o enakosti razmisliti o uvedbi ukrepov, katerih cilj je preprečevati ali kompenzirati za prikrajšanost, povezano s katerim od razlogov za zaščito. Taka prikrajšanost bi se lahko opredelila z analizo podatkov o izkušnjah z diskriminacijo na ključnih področjih življenja, ki bi jih bilo treba sistematično zbirati v EU.

Evropska komisija je predstavila drugo letno poročilo o seznamu ukrepov za spodbujanje enakosti LGBTI in potrdila svojo predanost uspešnemu izvajanju seznama. Komisija prek več skupin na visoki ravni in delovnih skupin podpira države članice pri njihovih prizadevanjih za spodbujanje enakosti LGBTI.

Evropski parlament je Komisijo pozval, naj ukrepa in zagotovi, da lahko osebe LGBTI in njihove družine uveljavijo svoje pravice do prostega gibanja ter da

imajo jasne in dostopne informacije o priznavanju čezmejnih pravic oseb LGBTI in njihovih družin v EU.

Več držav članic je sprejelo tudi ukrepe za spodbujanje enakosti LGBTI ter so med letom izvedle ustrezne zakonske spremembe in politične ukrepe. Ti so vključevali status istospolnih družin, poenostavljene postopke za spremembo spola na podlagi samoodločanja in zaustavitev izvajanja nepotrebnih kirurških posegov pri interspolnih otrocih. V več državah članicah so sodišča utrla pot zakonodajnim spremembam ali zagotovila njihovo ustrezno izvrševanje.

Mnenje agencije FRA 3.4

Države članice EU naj še naprej sprejemajo in izvajajo posebne ukrepe, s katerimi bodo zagotovile, da bodo lahko lezbijke in geji ter biseksualne, transspolne in interspolne osebe (LGBTI) v celoti uveljavljali vse svoje temeljne pravice, ki so na voljo na podlagi prava EU in nacionalnega prava. Pri tem naj države članice uporabljajo seznam ukrepov za spodbujanje enakosti oseb LGBTI, ki ga je Evropska komisija objavila kot pomoč državam članicam pri njihovih prizadevanjih.

Omejitve nošenja verskih oblačil in simbolov na delovnem mestu ali v javnih prostorih so leta 2018 tako kot v prejšnjih letih še naprej zaznamovale razprave v EU. Čeprav večina držav članic EU take zakone upravičuje z namenom ohranjanja nevtralnosti ali kot način za olajšanje medosebnih odnosov in soobstoja, je težko doseči ravnovesje med svobodo veroizpovedi ali prepričanja in drugimi legitimnimi cilji, za katere si prizadeva demokratična družba. Te omejitve zlasti občutijo muslimanke. Uveljavljanje takih zakonov je še posebej zahtevno na področjih, na katerih javno in zasebno življenje nista jasno ločeni, pri čemer sodišča v različnih državah EU neenotno obravnavajo pritožbe zaradi diskriminacije v zvezi s tem.

Člen 10 Listine EU o temeljnih pravicah vsakomur zagotavlja pravico do svobode misli, vesti in vere. Ta pravica vključuje svobodo spreminjanja vere ali prepričanja ter svobodo izražanja svoje vere ali svojega prepričanja posamezno ali skupaj z drugimi, pri bogoslužju, pouku, običajih in obredih. Člen 21 Listine EU o temeljnih pravicah prepoveduje vsakršno diskriminacijo na podlagi vere ali prepričanja.

Mnenje agencije FRA 3.5

Države članice EU bi morale zagotoviti, da so vse pravne omejitve glede nošenja simbolov ali oblačil, povezanih z vero, v celoti skladne z mednarodno zakonodajo o človekovih pravicah,

vključno z ustrežno sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice. Zakonodajni ali upravni predlogi, ki bi lahko omejili svobodo izražanja vere ali prepričanja, bi morali obravnavati temeljne pravice in v celoti spoštovati načela zakonitosti, nujnosti in sorazmernosti.

Podatki o enakosti, tj. vse informacije, koristne za opisovanje in analiziranje stanja enakosti, so nujno potrebni kot podlaga za politike nediskriminacije, ki temeljijo na dokazih, ter za spremljanje trendov in ocenjevanje izvajanja protidiskriminacijske zakonodaje. Poleg tega morajo države članice EU na podlagi direktive o rasni enakosti in direktive o enakosti pri zaposlovanju vsakih pet let sporočiti vse informacije, ki jih Komisija potrebuje, da pripravi poročilo Evropskemu parlamentu in Svetu o uporabi teh direktiv. Naslednjič morajo poročati leta 2020.

Podskupina za podatke o enakosti, vzpostavljena v okviru skupine EU na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost, je opredelila več skupnih izzivov, ki vplivajo na razpoložljivost in kakovost podatkov o enakosti v državah članicah. Ti izzivi vključujejo neuskladen pristop k zbiranju in uporabi podatkov o enakosti, nepopolno opredelitev skupin

prebivalstva, izpostavljenih diskriminaciji, zaradi prevelikega zanašanja na približke, in nezadostno posvetovanje z ustreznimi deležniki pri oblikovanju in izvajanju dejavnosti zbiranja podatkov. Enajst smernic za izboljšanje zbiranja in uporabe podatkov o enakosti, ki jih je pripravila podskupina, zagotavlja konkretne smernice za obravnavanje teh izzivov na nacionalni ravni. Čeprav so smernice namenjene državam članicam, bi se po analogiji lahko uporabile tudi v institucijah in organih EU za okrepitev spremljanja raznolikosti.

Mnenje agencije FRA 3.6

Države članice EU bi morale sprejeti usklajen pristop k zbiranju podatkov o enakosti ter zagotoviti zanesljive, veljavne in primerljive podatke o enakosti, razčlenjene po zaščitnih značilnostih, ki temeljijo na samoopredelitvi ter so v skladu z načeli in zaščitnimi ukrepi iz splošne uredbe o varstvu podatkov. Pri tem bi morale države članice ustrezno upoštevati smernice za izboljšanje zbiranja in uporabe podatkov o enakosti, ki jih je sprejela skupina EU na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost. Institucije in organi EU bi morali v prihodnje razmisliti o uporabi teh smernic v svojih lastnih strukturah.

4 Rasizem, ksenofobija in s tem povezana nestrpnost

Kot kažejo ugotovitve raziskav agencije FRA iz leta 2018 in poročila organov za človekove pravice, se pripadniki manjšin in migranti v EU osemnajst let po sprejetju direktive o rasni enakosti in deset let po sprejetju okvirnega sklepa o rasizmu in ksenofobiji še vedno srečujejo z vesplošno razširjenim nadlegovanjem, strukturno diskriminacijo, zakoreninjenimi predsodki in diskriminatornim etničnim profiliranjem. Več držav članic okvirnega sklepa o rasizmu in ksenofobiji še vedno ni pravilno in v celoti vključilo v nacionalno zakonodajo. Leta 2018 je imelo le petnajst držav članic vzpostavljene akcijske načrte in strategije za boj proti rasizmu in etnični diskriminaciji.

Države pogodbenice morajo v skladu s členom 4(a) Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije s čuvanje k rasni diskriminaciji in dejanja nasilja proti kateri koli rasi ali skupini ljudi razglasiti za kaznivo dejanje. Člen 1 okvirnega sklepa o boju proti rasizmu in ksenofobiji določa ukrepe, ki jih morajo države članice sprejeti za kaznovanje namernih dejanj rasizma in ksenofobije. V členu 4 se nadalje zahteva, da se predsodki obravnavajo kot oteževalna okoliščina oziroma da sodišča ta motiv upoštevajo pri izrekanju kazni storilcem kaznivih dejanj. Direktiva o pravicah žrtv določa, da se žrtve kaznivih dejanj iz sovraštva individualno ocenijo, da bi ugotovili posebne potrebe po podpori in zaščiti (člen 22). Izvajanje prava EU pomeni, da mora policija identificirati žrtve kaznivih dejanj iz sovraštva in ob prijavi zabeležiti rasistične motive.

Podatki iz raziskav agencije FRA so bili leta 2018 še naprej glavni vir za razumevanje razširjenosti in oblik viktimizacije iz sovraštva v številnih državah članicah EU in po vsej EU. Kot je bilo ugotovljeno v raziskavah agencije FRA iz leta 2018 o viktimizaciji ljudi afriškega izvora in Judov, sta rasistično nadlegovanje in nasilje v EU pogosta pojava, čeprav to ni razvidno iz uradnih statističnih podatkov, države članice pa nimajo dovolj orodij in spretnosti za pravilno in sistematično evidentiranje kaznivih dejanj iz sovraštva.

Mnenje agencije FRA 4.1

Države članice EU bi morale zagotoviti, da se vsako domnevno kaznivo dejanje iz sovraštva, vključno s sovražnim govorom, učinkovito evidentira, preišče, preganja in sodno obravnava. To bi bilo treba narediti v skladu z veljavno nacionalno, evropsko in mednarodno zakonodajo o človekovih pravicah ter zakonodajo EU o človekovih pravicah.

Države članice EU bi si morale še naprej prizadevati za sistematično evidentiranje, zbiranje in letno objavljanje podatkov o kaznivih dejanjih iz sovraštva, da bi se lahko na podlagi dokazov učinkovito pravno in politično odzvale na ta pojav. Vsi podatki bi morali biti zbrani v skladu z nacionalnimi pravnimi okviri in zakonodajo EU o varstvu podatkov.

V členu 10 direktive o rasni enakosti je poudarjeno, kako pomembno je razširjanje informacij pri zagotavljanju, da so zadevne osebe seznanjene s svojo pravico do enakega obravnavanja. Poleg tega člen 13 Direktive določa obveznost imenovanja nacionalnih organov za spodbujanje enakega obravnavanja; ti imajo naloge zagotavljanja pomoči žrtvam diskriminacije, izvajanja raziskav o diskriminaciji in oblikovanja priporočil o tem, kako obravnavati diskriminacijo. Vendar dokazi, ki jih je zbrala agencija FRA, kažejo, da so pripadniki narodnostnih manjšin premalo seznanjeni z organi za enakost, primeri diskriminacije pa večinoma niso prijavljeni.

Mnenje agencije FRA 4.2

Države članice EU bi morale zagotoviti, da lahko organi za enakost izpolnjujejo svoje naloge, kot jih določa direktiva o rasni enakosti, tako da jih podpirajo pri ozaveščanju javnosti o njihovem obstoju, veljavnih protidiskriminacijskih pravilih in načinih za uveljavljanje pravnih sredstev. To bo lahko prispevalo h krepitvi vloge, ki jo imajo organi za enakost pri spodbujanju žrtv, naj prijavijo etnično in rasno diskriminacijo.

Leta 2018 je nacionalne akcijske načrte za boj proti rasni diskriminaciji, rasizmu ali ksenofobiji pripravilo

le petnajst držav članic EU. V durbanski deklaraciji in programu ukrepov Združenih narodov, ki izhaja iz Svetovne konference proti rasizmu, rasni diskriminaciji, ksenofobiji in s tem povezano nestrpnostjo, je poudarjena glavna odgovornost držav pogodbenic za boj proti rasizmu, rasni diskriminaciji, ksenofobiji in s tem povezano nestrpnostjo. Skupina na visoki ravni EU za boj proti rasizmu, ksenofobiji in drugim oblikam nestrpnosti državam članicam EU zagotavlja forum za izmenjavo praks za zagotavljanje uspešnega izvajanja takih akcijskih načrtov.

Mnenje agencije FRA 4.3

Države članice EU bi morale sprejeti posebne nacionalne akcijske načrte za boj proti rasizmu, rasni diskriminaciji, ksenofobiji in povezanim oblikam nestrpnosti. V zvezi s tem lahko države članice EU sledijo praktičnim smernicam o tem, kako razviti take načrte, ki jih daje na voljo Urad visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice. V skladu s temi navodili bi z akcijskimi načrti zastavili cilje in ukrepe, opredelili odgovorne državne organe, določili ciljne datume, vključili kazalnike uspešnosti ter zagotovili mehanizme za spremljanje in ocenjevanje. Z izvajanjem teh načrtov bi se državam članicam EU zagotovila učinkovita sredstva, da bi lahko izpolnile svoje obveznosti v skladu z direktivo o rasni enakosti in okvirnim sklepom o boju proti rasizmu in ksenofobiji.

Ugotovitve raziskave EU-MIDIS II in raziskav v več državah članicah kažejo, da policija pripadnike narodnostnih manjšin še naprej diskriminacijsko profilira. Tako profiliranje lahko med osebami, ki prihajajo iz narodnostnih manjšin, omaja zaupanje v kazenski pregon. Ta praksa je v nasprotju z načeli Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije in drugih mednarodnih standardov, vključno s tistimi, ki jih vsebujejo Evropska konvencija o človekovih pravicah in povezana sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice ter Listina EU o temeljnih pravicah in direktiva o rasni enakosti.

Mnenje agencije FRA 4.4

Države članice EU bi morale za zagotovitev, da policisti pri opravljanju svojih dolžnosti ne izvajajo diskriminatornega etničnega profiliranja, razviti posebne in praktične smernice, pripravljene za uporabo. Kot je navedeno v priročniku agencije FRA o preprečevanju nezakonitega profiliranja, morajo take smernice izdati organi kazenskega pregona ali biti vključene v standardne operativne postopke policije ali v kodekse ravnanja za policiste. Države članice bi morale take smernice sistematično posredovati vodilnim uslužbencem organov kazenskega pregona.

5 Vključevanje Romov

Romi se pri dostopu do izobraževanja, zaposlitve, stanovanj in zdravstva še naprej srečujejo z diskriminacijo zaradi svoje narodnosti. Leta 2018 se je še naprej poročalo o diskriminaciji in kaznivih dejanjih iz sovraštva, kar potrjuje, da rasno sovraštvo do Romov ostaja pomembna ovira pri vključevanju Romov. Podatki agencije FRA kažejo, da se družbeni in ekonomski položaj Romov v EU ni veliko spremenil. To spodkopava prizadevanja EU in nacionalna prizadevanja za doseganje ciljev trajnostnega razvoja, zlasti cilja 10 v zvezi z zmanjševanjem neenakosti v državah, in natančneje cilja 10.3, da se zagotovijo enake možnosti in zmanjša dejanska neenakost. Izdaja Eurostatovega poročila o spremljanju napredka pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja iz leta 2018 kljub temu, da je spremljanje številnih ciljev, zlasti v zvezi z Romi (zlasti ciljev 1, 4, 6 in 8), zelo pomembno, ne vsebuje nobenega sklicevanja na rezultate glede vključevanja Romov ali ustrezne podatke, ki jih je pripravila agencija FRA. Tako spremljanje bi imelo izrecni pomen za politiko glede na okvir EU za nacionalne strategije vključevanja Romov, ki je bil sprejet leta 2011, in s tem povezano priporočilo Sveta iz leta 2013.

Konkretni ukrepi za boj proti rasnemu sovraštvu do Romov in vsesplošno razširjeni diskriminaciji Romov v EU še niso sistematično uveljavljeni, prav tako pa niso ključna prednostna naloga v nacionalnih strategijah vključevanja Romov in povezanih politikah na evropski, nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Le nekaj nacionalnih strategij za vključevanje Romov diskriminacijo obravnava kot posebno prednostno nalogo. V številnih nacionalnih strategijah vključevanja Romov rasno sovraštvo do Romov sploh ni izrecno omenjeno. Potrebna so okrepljena prizadevanja za konkretno in bolj sistematično obravnavo diskriminacije in rasnega sovraštva do Romov, da bi se okrepili procesi socialne vključenosti in izboljšali rezultati vključevanja.

Mnenje agencije FRA 5.1

Države članice EU bi morale pregledati svoje nacionalne strategije vključevanja Romov in rasno sovraštvo do Romov priznati kot obliko rasizma, ki lahko vodi do oblik strukturne diskriminacije. V nacionalnih strategijah vključevanja Romov bi morale biti natančno navedeno, kateri od njihovih splošnih protidiskriminacijskih ukrepov izrecno obravnavajo rasno sovraštvo do Romov in kako. Posebni ukrepi bi morali biti namenjeni Romom – na primer s kampanjami za ozaveščanje o pravicah ali omogočanjem dostopa do pravnih sredstev – in splošni javnosti – na primer z ozaveščanjem o pretekli diskriminaciji, segregaciji in pregonu Romov.

Podatki agencije FRA kažejo, da zelo malo Romov, ki doživljajo nadlegovanje in nasilje iz sovraštva, te primere prijavi kateri od organizacij, vključno s policijo. Ukrepi za uveljavljanje protidiskriminacijske zakonodaje EU v zvezi z Romi so bili leta 2018 še naprej neučinkoviti. Z izboljšanjem in uveljavljanjem zakonov, ki prepovedujejo diskriminacijo Romov, so povezani veliki izzivi. Na vrhu seznama sta pomanjkanje zaupanja Romov v institucije in slabo razumevanje izzivov, s katerimi se srečujejo Romi, s strani institucij. Pomanjkanje rednega spremljanja diskriminacije in poročanja o kaznivih dejanjih iz sovraštva na nacionalni ravni prav tako ostaja težava, saj je obseg rasnega sovraštva do Romov in diskriminacije težko zajeti brez podatkov ali dokazov. V državah članicah EU bi se lahko opredelilo le nekaj primerov poročanja o incidentih in zbiranja podatkov o rasnem sovraštvu do Romov.

Mnenje agencije FRA 5.2

Da bi se obravnavalo omejeno prijavljanje diskriminacije in rasnega sovraštva do Romov organom, bi morale države članice EU zagotoviti, da organi kazenskega pregona sodelujejo z organi za enakost, pa tudi z institucijami varuhov človekovih pravic in nacionalnimi institucijami za človekove pravice. To bi prispevalo k razvoju ukrepov, ki spodbujajo okolje, v katerem bodo Romi, tako kot vsi ostali, brez zadržkov poročali o primerih diskriminatornega obravnavanja, vključno z diskriminatornim etničnim profiliranjem, ter pri tem vedeli, da bodo pristojni organi resno obravnavali njihove pritožbe in jih

spremljali. Taki ukrepi bi lahko na primer vključevali postopke tretjih oseb za prijavo, v katerih organizacije civilne družbe sodelujejo z organi kazenskega pregona, da bi se olajšalo prijavljanje kaznivih dejanj iz sovraštva in diskriminacije.

Institucije EU in romska civilna družba so leta 2018 še naprej poudarjale pomembnost dejanske udeležbe Romov, zlasti na lokalni ravni, za učinkovitejše izvajanje politik vključevanja in doseganje trajnostnih rezultatov, kot se to zahteva z globalno agendo za trajnostni razvoj do leta 2030. Evropska komisija je v Oceni okvira EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do leta 2020 poudarila pomen vključevanja skupnosti, pri čemer je poudarila, da lahko udeležba Romov prispeva k opredelitvi prednostnih področij financiranja. Pomembno je, da so ugotovitve iz ocene v skladu z raziskavami agencije FRA na lokalni ravni, ki poudarjajo, kako so lahko interakcije in sodelovanje na ravni skupnosti pomembno orodje za spodbujanje pozitivnejših odnosov v skupnosti, zmanjšanje morebitne napetosti med Romi in neromskim prebivalstvom ter nazadnje za boj proti rasnem sovraštvu

do Romov s prispevanjem k odpravljanju stereotipov in diskriminatornega vedenja. S takim sodelovanjem na ravni skupnosti bi se lahko povečala učinkovitost evropskih strukturnih in investicijskih skladov z izražanjem prednostnih nalog lokalnih skupnosti in zagotavljanjem, da je njihovo izvajanje dejansko vključujoče.

Mnenje agencije FRA 5.3

Države članice EU bi morale pregledati svoje nacionalne strategije vključevanja Romov ali povezane sklope političnih ukrepov, da bi spodbudile participativni pristop k oblikovanju, izvajanju in spremljanju ukrepov za vključevanje Romov, zlasti na lokalni ravni, ter podprle prizadevanja na ravni skupnosti. Za spodbujanje in olajšanje udeležbe Romov in projektov vključevanja na ravni skupnosti bi morale uporabiti sredstva iz evropskih strukturnih in investicijskih skladov ter drugih virov financiranja. Prihodnji sporazumi o partnerstvu za novo generacijo sredstev EU bi morali izrecno vključevati udeležbo Romov pri oblikovanju, izvajanju in spremljanju ustreznih naložb za vključevanje Romov na lokalni ravni.

6 Azil, vizumi, migracije, meje in vključevanje

Čeprav je bilo razseljevanja po svetu še vedno veliko, je število prihodov v Evropsko unijo (EU) še naprej upadalo. Ljudje so pri poskusih prečkanja Sredozemskega morja še vedno umirali, saj je leta 2018 po ocenah življenje pri tem izgubilo 2 299 ljudi. Prihajalo je do obtožb o vračanju in grobem ravnanju policije z migranti in begunci. Evropski voditelji so junija pozvali k celovitemu pristopu k migracijam, pri čemer so se osredotočili predvsem na preprečevanje nedovoljenih migracij, vključno z nedovoljenim gibanjem znotraj EU. Uvedeni in dodatno razviti so bili različni obsežni informacijski sistemi, ki večinoma vključujejo obdelavo biometričnih podatkov. Medtem je vključevanje beguncev, ki so prispeli v obdobju 2015–2016, napredovalo kljub različnim oviram.

Člena 18 in 19 Listine EU o temeljnih pravicah zagotavljata pravico do azila in prepovedujeta vračanje. Člen 6 zagotavlja pravico do svobode in varnosti. V skladu z mednarodnim pomorskim pravom je treba ljudi, rešene na morju, prepeljati na varno. „Varnost“ pomeni tudi zaščito pred preganjanjem ali drugo resno škodo. Leta 2018 so morali migranti zaradi nesoglasij držav članic EU o tem, kje bi morale pristati reševalne ladje, na morju čakati več dni, včasih tudi več tednov. Nekatere države članice so na svojih mejah še naprej ohranjale objekte, kjer so prosilci za azil pridržani, medtem ko organi pregledujejo njihove prošnje za azil. Medtem se je povečalo število sporočenih kršitev načela nevračanja, kar velja tudi za poročila o policijskem nasilju na mejah.

Mnenje agencije FRA 6.1

EU in njene države članice bi morale sodelovati z ustreznimi mednarodnimi organizacijami in tretjimi državami, da bi se zagotovilo varno, hitro in predvidljivo izkrcanje migrantov in beguncev, rešenih na morju, v skladu z načelom nevračanja. Vsi centri za oskrbo, ustanovljeni v EU, morajo v celoti spoštovati pravico do svobode in varnosti iz člena 6 Listine ter imeti vzpostavljene ustrezne zaščitne ukrepe za zagotovitev poštenega azilnega postopka in postopka vračanja. Države članice EU bi morale okrepiti preventivne ukrepe proti zlorabam s strani organov kazenskega pregona ter učinkovito preiskati vse verodostojne obtožbe o vračanju in nasilju organov kazenskega pregona na mejah.

Agencija FRA je v svojem prejšnjem poročilu o temeljnih pravicah izrazila resno zaskrbljenost zaradi ustrahovanja humanitarnih delavcev in

prostovoljcev, ki podpirajo nezakonito prebivajoče migrante. Poleg drugih akterjev je takim praksam nasprotovalo več nacionalnih institucij za človekove pravice, ki so poudarile, da te prakse negativno vplivajo na delo nevladnih organizacij. Ta trend se je nadaljeval leta 2018, njegove posledice pa so čutila tako reševalna plovila v Sredozemlju, ki jih je napotila civilna družba, kot tudi prostovoljci in nevladne organizacije, ki delujejo v EU.

Mnenje agencije FRA 6.2

Države članice EU bi se morale izogibati ukrepom, ki neposredno ali posredno odvrtaajo od humanitarne pomoči, namenjene migrantom in beguncem v stiski, ter nadalje ukrepati na podlagi ustreznih priporočil nacionalnih institucij za človekove pravice. Poleg tega bi morale države članice EU odpraviti omejitve za organizacije civilne družbe, ki napotujejo reševalna plovila v Sredozemsko morje.

EU načrtuje shranjevanje osebnih podatkov na ravni EU – vključno z biometričnimi podatki – vseh tujcev v vizumskem informacijskem sistemu. To vključuje podatke o imetnikih dovoljenj za dolgotrajno prebivanje. Njihove podatke zdaj shranjujejo le države članice, v katerih živijo. Shranjevanje osebnih podatkov državljanov tretjih držav, ki imajo močne povezave z EU, v sistemu na ravni EU, pomeni, da so te osebe obravnavane kot državljani tretjih držav, ki pridejo v EU le začasno, na primer zaradi turizma, študija ali poslovno. To je v nasprotju z idejo o vključujoči družbi, ki spodbuja dejansko vključevanje državljanov tretjih držav, ki živijo v EU. Številni imetniki dovoljenj za prebivanje so si življenje ustvarili v EU, kjer stalno prebivajo.

Mnenje agencije FRA 6.3

EU bi se morala izogniti obdelavi osebnih podatkov imetnikov dovoljenj za prebivanje, ki so si življenje ustvarili v EU, v vizumskem informacijskem sistemu na ravni EU. Njihovi podatki bi se morali obdelovati v nacionalnih sistemih, podobno kot podatki državljanov EU.

Približno sedem od desetih Evropejcev meni, da je vključevanje migrantov – vključno z upravičenci do mednarodne zaščite – dolgoročno potrebna naložba za zadevne posameznike in državo, ki jih sprejme. V obdobju 2015–2017 je več kot 1,4 milijona oseb dobilo mednarodno zaščito v 28 državah članicah EU. Osebe, ki jim je priznana mednarodna zaščita, so upravičene do sklopa pravic, določenih v Konvenciji o statusu beguncev iz leta 1951 (Konvencija o beguncih iz leta 1951), ki je vključen v primarno in

sekundarno pravo EU. V skladu z raziskavo agencije FRA so v šestih državah članicah dolgotrajni postopki za pridobitev dovoljenj za prebivanje beguncem otežili dostop do izobraževanja in zaposlovanja in negativno vplivali na njihovo duševno zdravje, povečali pa bi lahko tudi njihovo ranljivost za izkoriščanje in kriminal. Dokazi agencije FRA kažejo tudi, da beguncem po priznanju mednarodne zaščite grozi brezdomstvo.

Mnenje agencije FRA 6.4

Države članice EU bi morale okrepiti svoja prizadevanja za zagotovitev, da bodo osebe, ki jim je priznana mednarodna zaščita, v celoti uživale pravice, do katerih so upravičene na podlagi Konvencije o beguncih iz leta 1951, mednarodnega prava o človekovih pravicah in ustrezne zakonodaje EU, da bi spodbudile njihovo uspešno vključitev v družbo gostiteljico.

7 Informacijska družba, zasebnost in varstvo podatkov

Leta 2018 so novice o obsežnih zlorabah osebnih podatkov vzbudile zaskrbljenost in povečale ozaveščenost o potrebi po strogih zaščitnih ukrepih za zasebnost in varstvo podatkov. Pri tem se je pokazalo, kako pomembna so prizadevanja zakonodajalcev na tem področju, kot je splošna uredba o varstvu podatkov (GDPR), ki se je začela uporabljati maja, pa tudi, da imajo ključno vlogo žvižgači in civilna družba. Medtem je Svet Evrope dal na voljo za podpis Protokol o spremembi za posodobljeno Konvencijo št. 108, sprejemanje Konvencije št. 108 po svetu pa se je nadaljevalo, pri čemer jo je do konca leta 2018 skupno podpisalo 53 držav pogodbenic. Obe besedili posameznikom zagotavljata okrepljen pravni okvir za zaščito njihovih pravic do zasebnosti in varstva osebnih podatkov. Taki pravni okviri so zlasti pomembni, kadar hitro razvijajoče se tehnologije prinašajo gospodarske priložnosti in pravne izzive. Države članice iz celotne EU so se vključile v tekmovanje na področju umetne inteligence, da bi zagotovile dober konkurenčni položaj industrije in trgov dela v prihodnosti, pri čemer so bile včasih temeljne pravice v razpravah obrobne pomena. Varstvo podatkov v okviru kazenskega pregona je bilo tako kot v prejšnjih letih visoko na dnevnem redu, saj je Evropska komisija predlagala nova pravila za čezmejno pridobivanje e-dokazov. Vendar na ravni EU ni bilo nobenih sprememb glede hrambe podatkov: predlagana ni bila nobena pobuda EU za upoštevanje ustreznih sodb Sodišča iz let 2014 in 2016.

Svet Evrope je leta 2018 posodobil svoj pravni okvir o varstvu podatkov s sprejetjem posodobljene Konvencije št. 108. Medtem se je nadaljevalo sprejemanje izvirne Konvencije št. 108 po svetu, saj jo je do konca leta podpisalo 53 držav. V EU se je začela uporabljati Splošna uredba o varstvu podatkov, države članice so morale prenesti direktivo o kazenskem pregonu in sprejeta so bila revidirana pravila o varstvu podatkov za institucije in organe EU. Uredba o e-zasebnosti pa še vedno ni bila sprejeta. Predlagana uredba se nanaša pravico do zasebnosti v elektronskih komunikacijah; ključna je za zagotovitev, da se pravni okvir EU posodobi in uskladi s Splošno uredbi o varstvu podatkov, zlasti glede na nov tehnološki razvoj.

Izvajanje in izvrševanje pravil o varstvu podatkov je bilo kljub uvedbi več veljavnih in novih instrumentov še vedno izziv, kar velja tudi za boj javnih in zasebnih institucij proti zlorabam teh pravil. Usposobljeni organi civilne družbe so pogosto v boljšem položaju kot navadni državljani, da začnejo postopke, v okviru katerih lahko organi za varstvo podatkov uporabijo okrepljena pooblastila. Vendar je le nekaj držav članic usposobljene organe pooblastilo za vlaganje pritožb brez izrecnega pooblastila posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki.

Mnenje agencije FRA 7.1

Države članice EU bi morale spodbujati učinkovito vključevanje usposobljenih organizacij civilne družbe v izvrševanje pravil o varstvu podatkov, tako da takim organizacijam zagotovijo potrebno pravno podlago za vložitev pritožb glede kršitev varstva podatkov brez pooblastila posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki.

Žvižgači z opozarjanjem na morebitne kršitve ali s predložitvijo pomembnih dokazov med preiskavami pomembno prispevajo k temu, da se zoper kršitve varstva podatkov in zasebnosti vložijo učinkovita pravna sredstva. Prispevajo k ozaveščanju javnosti ter odvratanju od resnih in obsežnih kršitev pravic do zasebnosti in varstva podatkov, ki sicer nikoli ne bi prišle v javnost. Agencija FRA je v svojem poročilu o nadzoru obveščevalnih služb predlagala okrepitev zaščite žvižgačev. Vendar ima le nekaj držav članic vzpostavljena posebna pravila, ki zagotavljajo učinkovito zaščito pred povračilnimi ukrepi. Komisija je aprila 2018 predlagala direktivo o zaščiti oseb, ki prijavijo kršitve prava Unije.

Mnenje agencije FRA 7.2

Države članice EU bi morale razmisliti o zagotavljanju učinkovite zaščite žvižgačev, s čimer bi prispevale k učinkovitemu spoštovanju temeljnih pravic do zasebnosti in varstva podatkov s strani podjetij in vlad.

EU kljub temu, da je Sodišče leta 2014 razveljavilo direktivo o hrambi podatkov (Direktiva 2006/24/ES) in izreklo sodbe v zvezi s tem, še vedno ni sprejela zakonodaje o hrambi podatkov. Zato se stanje med državami članicami še vedno razlikuje, zlasti ko gre za zakonodajo. Nekatere države članice so si prizadevale, da bi svojo zakonodajo uskladile s sodbami Sodišča. Druge države članice svoje zakonodaje niso bistveno spremenile. Sodba Sodišča v zadevi *Tele 2 in Watson* potrjuje, da nacionalna zakonodaja, ki ureja hrambo podatkov in dostop do njih za namene preprečevanja kaznivih dejanj in zaščito javne varnosti, spada na področje uporabe prava Unije in zlasti člena 15(1) prejšnje direktive o e-zasebnosti (2002/58/ES). S tako nacionalno zakonodajo se ne sme uvesti splošna in neselektivna shema hrambe podatkov, vključevati pa mora procesna in materialna jamstva v zvezi z dostopom do shranjenih podatkov. Če države članice ohranijo nacionalno zakonodajo, sprejeto zaradi prenosa prejšnje direktive o hrambi podatkov (Direktive 2006/24/ES), ali zakonodajo, ki ne izpolnjuje zahtev iz sodne prakse Sodišča, bi lahko ogrozile spoštovanje temeljnih pravic državljanov EU in pravno varnost v vsej Uniji.

Mnenje agencije FRA 7.3

Države članice EU bi morale svojo zakonodajo o hrambi podatkov uskladiti s sodbami Sodišča ter se izogniti splošni in neselektivni hrambi podatkov pri ponudnikih telekomunikacijskih storitev. Nacionalna zakonodaja bi morala vključevati strog nadzor sorazmernosti in ustrezna procesna jamstva, da bi se učinkovito zagotavljala pravica do zasebnosti in varstvo osebnih podatkov.

Nedavni razvoj na področjih umetne inteligence in masovnih podatkov je privedel do številnih političnih pobud s poudarkom na čim večji gospodarski koristi novih tehnologij. Hkrati se v okviru številnih pobud različnih nacionalnih in mednarodnih organov razpravlja o etičnih vidikih in redkeje o vidikih temeljnih in človekovih pravic, da bi se pripravile smernice in mehko pravo. Številne države članice in institucije EU so začele pripravljati nacionalne strategije o umetni inteligenci.

Mnenje agencije FRA 7.4

Glede na to, da visoko stopnjo zaščite pred morebitno zlorabo novih tehnologij in kršitvami pri njihovi uporabi zagotavlja le na pravicah temelječ pristop, bi morale države članice temeljne pravice postaviti v središče nacionalnih strategij o umetni inteligenci in masovnih podatkih. Take strategije bi morale vključevati znanje strokovnjakov iz različnih disciplin, kot so odvetniki, družboslovci, statistiki, računalniški znanstveniki in strokovnjaki z zadevnega področja. Etika lahko dopolnjuje pristop, ki temelji na pravicah, vendar ga ne bi smela nadomestiti.

8 Otrokove pravice

Kljub počasnemu izboljšanju trenda v smeri zmanjševanja revščine otrok vsakemu četrtemu otroku v Evropski uniji grozi revščina ali socialna izključenost. Vsi otroci nimajo koristi od te spremembe trenda. Za otroke staršev, rojenih zunaj EU ali s tujim državljanstvom, je verjetneje, da bodo revni. Število otrok migrantov in prosilcev za azil, ki prihajajo v EU, je leta 2018 ponovno upadlo. Kljub temu so v nekaterih državah članicah pogoji za sprejem – vključno z uporabo pridržanja priseljencev – še vedno resna težava. Odbor ZN za otrokove pravice je leta 2018 sprejel prve odločitve o posameznih pritožbah proti državam članicam, zlasti v zvezi s položajem in obravnavo otrok v okviru migracij. Države članice so bile počasne pri prenosu Direktive (EU) 2016/800 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku, ki je začela veljati junija 2019, v nacionalno zakonodajo. Le malo jih je svojo zakonodajo uskladilo z zahtevami iz te direktive.

Revščina otrok v EU je kljub padajočemu trendu v zadnjih petih letih še vedno prisotna. Vsakemu četrtemu otroku grozi revščina ali socialna izključenost. To vzbuja pomisleke glede spoštovanja člena 24 Listine EU o temeljnih pravicah, ki določa, da imajo otroci „pravico do potrebnega varstva in skrbi za zagotovitev njihove dobrobiti“. Najnovejši podatki Eurostata kažejo, da so se od leta 2016 razmere za otroke migrantskega porekla v nasprotju s splošnim trendom poslabšale, zaradi česar se povečuje neenakost med njimi in otroki splošnega prebivalstva. Medtem pa evropski semester, zlasti priporočila za posamezne države, tako rekoč ne vsebujejo premislekov o revščini otrok. Zato obstaja tveganje, da se revščina otrok ne bo ustrezno upoštevala pri izplačevanju javnih sredstev, vključno s sredstvi EU. Pozitiven napredek leta 2018 je bil predlog Evropske komisije, da se otroci vključijo med morebitne upravičence ukrepov, namenjenih spodbujanju socialne vključenosti v okviru Evropskega socialnega sklada+ v novem obdobju financiranja EU 2021–2027. K tej pozitivni spodbudi prispevajo prizadevanja za spodbujanje in podpiranje dolgoternega predloga Evropskega parlamenta za evropski sistem jamstva za otroke v ranljivem položaju.

Razprave in ukrepi za boj proti revščini otrok so pomembni tudi za izvajanje ciljev trajnostnega razvoja. Cilji trajnostnega razvoja so del globalne agende za trajnostni razvoj do leta 2030, ki določa politični okvir za globalni trajnostni razvoj, in temeljijo na mednarodnih obveznostih na področju človekovih pravic. V zvezi s tem se v okviru cilja trajnostnega razvoja 1 poziva k zmanjšanju revščine za polovico do leta 2030, vključno z revščino otrok. Velika večina držav članic EU je že predložila prvo prostovoljno nacionalno poročilo o izvajanju ciljev trajnostnega razvoja v okviru letnega postopka pregleda, ki poteka vsako leto na političnem forumu

OZN na visoki ravni za trajnostni razvoj. Vendar številna od teh poročil ne vsebujejo nobenih navedb o revščini otrok ali pa so te zelo omejene.

Mnenje agencije FRA 8.1

Prednostna področja financiranja EU in držav članic bi morala izražati potrebo po zmanjšanju revščine otrok do ravni, določenih v skladu s ciljem trajnostnega razvoja o revščini (cilj trajnostnega razvoja 1), da bi se upoštevala korist otroka, kakor je določeno v členu 24 Listine EU o temeljnih pravicah. Da bi se to doseglo, bi morale institucije EU in države članice razmisliti o dodeljevanju zadostnih sredstev za boj proti revščini otrok z uporabo vseh razpoložljivih orodij, vključno z evropskim sistemom jamstva za otroke v ranljivem položaju, če bo vzpostavljen. Poleg tega bi morale institucije EU premisleke o revščini otrok glede na svoj morebitni vpliv na uporabo sredstev EU še naprej vključevati v vse faze evropskega semestra, zlasti v priporočila za posamezne države.

Države članice EU bi morale v okviru ocene ciljev trajnostnega razvoja razmisliti o tem, da bi v svoja prostovoljna nacionalna poročila o pregledu vključile posebna sklicevanja na nacionalne politike in obsežnejše podatke o revščini otrok ter vse rezultate ocen učinka o ustreznih politikah.

Število otrok migrantov, ki so prihajali v Evropo, je še naprej upadalo. Leta 2018 je za azil zaprosilo približno 150 000 otrok, medtem ko jih je leta 2017 zanj zaprosilo približno 200 000, leta 2016 pa skoraj 400 000. Direktiva o pogojih za sprejem določa

številna jamstva za otroke, ki prosijo za azil, kot so ocena posebnih potreb otrok (člen 22), imenovanje zastopnika, če je otrok brez spremstva (člen 24), določitev nekaterih pogojev pri uporabi pridržanja priseljencev (člen 11) ter dostop do izobraževanja (člen 14), poklicnega usposabljanja (člen 16) in zaposlovanja (člen 15). Ker se je število takih otrok zmanjšalo, so lahko nekatere države članice zagotovile ustrezne sprejemne zmogljivosti za otroke. Druge včasih niso izpolnile niti osnovnih potreb, kot sta voda in komunalna ureditev. Države članice so še vedno pridržale otroke priseljence kljub mednarodnim razpravam o tem, da se pridržanje otrok čim bolj omeji.

Mnenje agencije FRA 8.2

Države članice EU bi morale v okviru migracij v skladu z direktivo o pogojih za sprejem otrokom zagotoviti osnovno ustrezno namestitev, pravno zastopstvo, dostop do šolanja in nadaljnega izobraževanja. Države članice bi morale povečati prizadevanja za razvoj alternative priporu brez odvzema prostosti.

Veliko držav članic EU še vedno ni dokončno pripravilo ali odobrilo nove zakonodaje ali sprememb veljavne zakonodaje za prenos direktive o procesnih jamstvih. Direktiva zagotavlja procesna jamstva za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku. Države članice morajo direktivo do 11. junija 2019 prenesti v nacionalno zakonodajo. V sodnem postopku zoper mladoletnike imajo ti pravico do obveščeniosti in zaslišanja na otrokom prijazen način, pri čemer jim morata biti zagotovljena pravna pomoč in varstvo zasebnosti, kot se to zahteva v več členih direktive o procesnih jamstvih. Učinkovito izvajanje te pravice je pomembno vprašanje, opredeljeno v raziskavah, ki sta jih financirali agencija FRA in Evropska komisija. Praktični izzivi se včasih pojavijo zaradi različnih starostnih omejitev med državami članicami, zagotavljanja pravne pomoči glede na zahteve v zvezi z dohodki ali diskrecijske pravice pravosodnih akterjev.

Mnenje agencije FRA 8.3

Države članice EU bi morale v procesu prenosa direktive o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku, v nacionalno zakonodajo pregledati starostne omejitve ali druge pogoje, ki bi lahko v praksi ovirali učinkovit dostop otrok do nekaterih procesnih jamstev. Države članice EU bi morale razmisliti tudi o brezpogojnem zagotavljanju pravne pomoči vsem otrokom, vključno z brezplačnim pravnim zastopanjem v celotnem postopku, in omogočanju dostopa do specializiranih odvetnikov.

9 Dostop do pravnega varstva, vključno s pravicami žrtev kaznivih dejanj

Neodvisnost sodstva je bistven element pravne države. Izzivi v zvezi s tako neodvisnostjo so se še naprej povečevali, iz česar je razvidno, da so potrebna učinkovita usklajevanja prizadevanj na tem področju. Zato je Evropski parlament prvič pozval Svet, naj sprejme sklep v skladu s členom 7(1) PEU, Evropsko komisijo pa, naj predloži predlog uredbe, ki bo s proračunskega vidika obravnavala pomanjkljivosti v zvezi z načelom pravne države. Približno dve tretjini držav članic EU sta sprejeli zakonodajo za okrepitev uporabe direktive o pravicah žrtev, s čimer so se okrepili zaščitni ukrepi v zvezi z udeležbo v kazenskih postopkih. EU je ob priznavanju, da Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima opredeljuje evropske standarde varstva človekovih pravic na področju nasilja nad ženskami in nasilja v družini, nadaljevala postopek ratifikacije instrumenta.

EU in drugi mednarodni organi so se leta 2018 še naprej srečevali z vse večjimi izzivi na področju pravosodja na nacionalni ravni, zlasti v zvezi z neodvisnostjo sodstva. Neodvisno sodstvo je temelj pravne države in dostopa do sodnega varstva (člen 19 PEU in člen 47 Listine EU o temeljnih pravicah). Kljub stalnim prizadevanjem EU in drugih mednarodnih akterjev so razmere na področju pravne države v nekaterih državah članicah EU – zlasti glede neodvisnosti sodstva – povzročale vse večjo zaskrbljenost. Evropski parlament je na primer prvič v zgodovini EU pozval Svet, naj sprejme sklep na podlagi člena 7(1) PEU (ugotovitev obstoja očitnega tveganja, da bi država članica lahko huje kršila skupne vrednote iz člena 2 PEU), Evropsko komisijo pa, naj predloži predlog uredbe, ki bo s proračunskega vidika obravnavala splošne pomanjkljivosti v zvezi z načelom pravne države. Take pomanjkljivosti vključujejo grožnje za neodvisnost sodstva, samovoljne ali nezakonite odločitve javnih organov, omejeno razpoložljivost in učinkovitost pravnih sredstev, neizvajanje sodnih odločb ter omejitve učinkovitega preiskovanja, pregona in kaznovanja kršitev prava.

Mnenje agencije FRA 9.1

EU in njene države članice se spodbuja, naj še naprej krepijo prizadevanja in sodelovanje za ohranjanje in okrepitev neodvisnega sodstva, ki je ključni sestavni del pravne države. Pospešiti bi bilo treba sedanja prizadevanja ter oblikovati merila in vsebinske ocene, ki bi bili državam članicam EU v pomoč pri pravilnem in primerjalnem prepoznavanju in obravnavi morebitnih vprašanj glede pravne države. Take redne ocene bi bile bistvene tudi v okviru predlagane uredbe EU, katere namen je obravnavati splošne

pomanjkljivosti v zvezi z načelom pravne države. Poleg tega bi morale zadevne države članice EU delovati v skladu s priporočili, kot so tista, ki jih je Evropska komisija izdala kot del postopka iz okvira za krepitev načela pravne države, pa tudi na podlagi postopka iz mehanizma za sodelovanje in preverjanje, da se zagotovi skladnost z načelom pravne države.

Pozitivni napredek, dosežen leta 2018, vključuje sprejetje zakonodaje za izvajanje direktive o pravicah žrtev (2012/29/EU) v več državah članicah EU. Dokazi na nacionalni ravni v nekaterih državah članicah kažejo, da se žrtve še vedno srečujejo z ovirami pri prijavljanju kaznivih dejanj in da se njihove pravice na več ravneh, vključno s procesnimi vidiki, ne izvajajo učinkovito. V več državah članicah je prišlo do pozitivnih premikov, namenjenih preprečevanju nadaljnje ali sekundarne viktimizacije. Evropski parlament je 30. maja 2018 sprejel resolucijo o izvajanju direktive o pravicah žrtev, v kateri je kritiziral Komisijo, ker ni pripravila poročila o izvajanju direktive v skladu s členom 29 zadevne direktive.

Mnenje agencije FRA 9.2

Države članice EU bi si morale še naprej prizadevati za učinkovito izvajanje pravic žrtev, da bi se zagotovilo ozaveščanje o pravicah, da imajo vse žrtve dostop do ustreznih podpornih storitev in da imajo na voljo učinkovita pravna sredstva.

Evropska unija si je leta 2018 prizadevala za ratifikacijo Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Istanbulska konvencija). Ratificirale so jo še tri države članice EU, s čimer se je število vseh držav članic EU, ki so Konvencijo ratificirale do konca leta 2018, povečalo na dvajset. Pri določanju evropskih standardov za zaščito žensk pred nasiljem je Istanbulska konvencija najpomembnejša referenčna točka. Zlasti člen 36 države pogodbenice obvezuje, da kot kazniva opredelijo vsa neprostovoljna spolna dejanja in sprejmejo pristop, ki poudarja in krepi brezpogojno spolno avtonomijo osebe. Leta 2018 so nekatere države članice sprejele ukrepe za uskladitev svoje zakonodaje s to zahtevo iz Konvencije.

Mnenje agencije FRA 9.3

Vse države članice EU, ki tega še niso storile, in EU kot taka se spodbujajo k ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Istanbulska konvencija). Agencija FRA države članice spodbuja, naj v nacionalni zakonodaji odpravijo vrzeli v zaščiti in razmislijo o inkriminaciji vseh neprostovoljnih spolnih dejanj, kakor je določeno v členu 36 Istanbulske konvencije.

10 Napredek pri izvajanju Konvencije o pravicah invalidov

Deset let po začetku njene veljavnosti so Konvencijo Združenih narodov o pravicah invalidov leta 2018 ratificirale vse države članice EU. Na ravni EU začasni dogovor Evropskega parlamenta in Sveta o predlaganem evropskem aktu o dostopnosti pomeni mejnik v ukrepanju za izvajanje Konvencije o pravicah invalidov. To poleg ukrepov za zagotavljanje pravic invalidov v instrumentih financiranja EU za večletni finančni okvir za obdobje 2021–2027 ponazarja, kako Konvencija o pravicah invalidov konkretno vpliva na pravo in politiko EU. Na nacionalni ravni so bile še vedno prisotne vrzeli v izvajanju in spremljanju Konvencije o pravicah invalidov. Kljub temu pobude v več državah članicah za vključitev invalidov in njihovih reprezentativnih organizacij v postopke odločanja kažejo na postopen napredek pri doseganju enega od ključnih ciljev Konvencije o pravicah invalidov.

Strukturni in investicijski skladi EU (ESI) imajo pomembno vlogo pri podpori nacionalnim prizadevanjem glede doseganja neodvisnega življenja. Predlagane uredbe za obdobje financiranja 2021–2027 vključujejo pomembna zagotovila temeljnih pravic, zlasti t. i. omogočitvene pogoje in večjo vlogo nadzornih odborov. Civilna družba, vključno z organizacijami invalidov in nacionalnimi organi za človekove pravice, ima lahko pomembno vlogo pri učinkovitem spremljanju porabe sredstev.

Mnenje agencije FRA 10.1

EU in njene države članice bi morale zagotoviti, da se pravice invalidov iz Konvencije o pravicah invalidov in Listine EU o temeljnih pravicah v celoti spoštujejo, da bi tako kar najbolj izkoristile potencial strukturnih in investicijskih skladov EU (ESI) za podporo neodvisnemu življenju. Zakonodajalec EU bi moral v zvezi s tem sprejeti nove omogočitvene pogoje za učinkovito uporabo in izvajanje Listine EU o temeljnih pravicah in Konvencije o pravicah invalidov, kakor je določeno v uredbi o skupnih določbah, ki jo je Evropska komisija predlagala za naslednji večletni finančni okvir za obdobje 2021–2027.

Da bi se omogočilo učinkovito spremljanje skladov in njihovih rezultatov, bi morale EU in njene države članice sprejeti ukrepe za vključitev organizacij invalidov in nacionalnih organov za človekove pravice v nadzorne odbore skladov ESI. Z dodelitvijo človeških virov in zadostnih

sredstev tem organizacijam in organom ter namenitvijo sredstev EU za ta namen se bo okrepila učinkovitost predlaganih omogočitvenih pogojev.

EU in številne države članice so sprejele ukrepe za vključitev invalidov v postopek oblikovanja zakonodaje in politike v skladu s svojimi obveznostmi na podlagi člena 4(3) Konvencije o pravicah invalidov. Vendar invalidi še vedno pogosto niso vključeni v posvetovanja oziroma ne sodelujejo dejavno, kot se s konvencijo zahteva. Pomanjkanje formalnih struktur za zagotavljanje sistematične udeležbe, pa tudi pomanjkanje človeških in finančnih zmogljivosti za udeležbo v posvetovanjih lahko prispevajo k temu, da so invalidi izključeni iz oblikovanja, izvajanja in spremljanja prizadevanj za izvajanje te konvencije.

Mnenje agencije FRA 10.2

Institucije in države članice EU bi morale invalide tesno vključiti v postopke odločanja, tudi prek njihovih reprezentativnih organizacij. V ta namen bi morale države članice in institucije EU okrepiti vključenost organizacij invalidov, vključno z ustanovitvijo svetovalnih ali posvetovalnih organov. Predstavniki invalidov morajo biti polnopravni člani teh teles enako kot drugi in imeti dostop do sredstev, ki so potrebna za dejansko udeležbo.

Šest držav članic in EU niso ratificirale Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov, ki posameznikom omogoča, da se lahko pritožijo Odboru za pravice invalidov, odboru pa omogoča, da začne izvajati zaupne poizvedbe, ko prejme „zanesljive informacije, da država pogodbenica hudo ali sistematično krši pravice iz konvencije“ (člen 6).

Mnenje agencije FRA 10.3

Države članice EU, ki še niso postale pogodbenice Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov, bi morale premisliti o izvedbi potrebnih ukrepov za zagotovitev ratifikacije, da bi se dosegla popolna ratifikacija izbirnega protokola na ravni EU. EU bi prav tako morala razmisliti o hitrih ukrepih za sprejem izbirnega protokola.

Le ena država članica do konca leta 2018 ni vzpostavila okvira za spodbujanje, varovanje in spremljanje izvajanja konvencije v skladu s členom 33(2) Konvencije o pravicah invalidov. Vendar je učinkovito

delovanje nekaterih obstoječih okvirov ogroženo zaradi nezadostnih sredstev, omejenih pooblastil in nezmožnosti zagotoviti sistematično udeležbo invalidov, pa tudi zaradi pomanjkanja neodvisnosti v skladu s pariškimi načeli o delovanju nacionalnih institucij za človekove pravice.

Mnenje agencije FRA 10.4

EU in njene države članice bi morale razmisliti o dodelitvi zadostnih in stabilnih finančnih in človeških virov za okvire spremljanja, vzpostavljene v skladu s členom 33(2) Konvencije o pravicah invalidov. Kot je navedeno v mnenju agencije FRA iz leta 2016 v zvezi z zahtevami iz člena 33(2) Konvencije o pravicah invalidov v okviru EU, bi morale zagotoviti trajnost in neodvisnost okvirov spremljanja z zagotavljanjem, da imajo koristi od trdne pravne podlage za svoje delo. Pri sestavi in delovanju okvirov spremljanja je treba upoštevati pariška načela o delovanju nacionalnih institucij za človekove pravice.

Leta 2018 je bil na področju varstva temeljnih pravic dosežen napredek, opazno pa je bilo tudi nazadovanje. *Poročilo agencije FRA o temeljnih pravicah 2019* zajema pregled glavnih dogodkov v EU med januarjem in decembrom 2018 ter izraža mnenja agencije o njih. Poudarja napredek in preostale ovire, s čimer zagotavlja vpogled v glavna vprašanja, ki usmerjajo razprave o temeljnih pravicah po vsej EU.

Letošnje poglavje o osrednji temi proučuje medsebojno povezanost človekovih in temeljnih pravic ter ciljev trajnostnega razvoja. V drugih poglavjih so obravnavani Listina EU o temeljnih pravicah in njena uporaba v državah članicah; enakost in nediskriminacija; rasizem, ksenofobija in s tem povezana nestrpnost; vključevanje Romov; azil in migracije; informacijska družba, zasebnost in varstvo podatkov; otrokove pravice; dostop do pravnega varstva ter napredek pri izvajanju Konvencije o pravicah invalidov.

Dodatne informacije

Celotno *Poročilo agencije FRA o temeljnih pravicah za leto 2019* je na voljo na spletnem mestu: <http://fra.europa.eu/en/publication/2019/fundamental-rights-report-2019>.

Glejte tudi povezane publikacije agencije FRA:

- FRA (2019), *Poročilo o temeljnih pravicah za leto 2019 – mnenja agencije FRA*, Luxembourg, Urad za publikacije, <http://fra.europa.eu/en/publication/2019/fundamental-rights-report-2019-fra-opinions> (na voljo v vseh 24 uradnih jezikih EU);
- FRA (2019), *Implementing the Sustainable Development Goals in the EU: a matter of human and fundamental rights*, Luxembourg, Urad za publikacije, <http://fra.europa.eu/en/publication/2019/fr-2019-focus-sdgs-eu> (na voljo v angleščini in francoščini).

Prejšnja letna poročila agencije FRA o izzivih in dosežkih na področju temeljnih pravic v posameznem letu v Evropski uniji so na voljo na spletnem mestu: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports> (na voljo v angleščini, francoščini in nemščini).

FRA – AGENCIJA EVROPSKE UNIJE ZA TEMELJNE PRAVICE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Dunaj – Avstrija
Tel. +43 158030-0 – Faks +43 158030-699
fra.europa.eu
facebook.com/fundamentalrights
linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency
twitter.com/EURightsAgency

Urad za publikacije
Evropske unije

Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2019
© Agencija Evropske unije za temeljne pravice, 2019
© Fotografije (od zgoraj levo do spodaj desno): iStockphoto;
Evropska unija; iStockphoto (3 in 4);
OSCE (Milan Obradovic); iStockphoto (od 6 do 10)

Print: ISBN 978-92-9474-548-4 ISSN 2467-2556 doi:10.2811/642487
PDF: ISBN 978-92-9474-583-5 ISSN 2467-2785 doi:10.2811/20938